

vrijdenkers e.d. in één kerkverband te blijven. (Alsof dat niet de hoogst denkbare aanranding en amsaad is, welke de Kroon van Christus kan worden aangedaan!).

Tengevolge van deze verkeerde voorlichting leefden de Herv. Geref. altijd onder zware gewetensdruk. Aandachtig wordt dat volk geobserveerd, en zodra de „waarnemingen“ uitwezen: Het wordt dat volk te machtig..... zie dan was daar..... de conscientiestopper..... Zo zijn de acties Modus Vivendi, Kerkherstel, Kerkopbouw, enz. allemaal conscientiestoppers geweest, zonder verdere voortzet. Veel praten over de breuk der Kerk, waaraan men nooit iets wenste te doen. Sinds 1 Mei 1951 is de druk op de gewetens toegenomen. Nu is voor de Hervormden aangebroken het tijdperk van „rijping voor de oordelen Gods“. Immers de combinatie „Kerk en Wereld“ is in rechten de Kerk binnengedragen. Wedergekeerde dagen van Noach. Koppeling van Israël te Baal Peor. Weet men dan niet, dat de gehele historie door, de oordelen Gods, juist de combinatie „Kerk en Wereld“ golden? Hoe was de houding van Luther bij zijn „uiterst moeilijk gewetensconflict“? Hier sta ik..... Ik kan niet anders..... God helpe mij. Hoe is de houding der Herv. Geref. thans bij hun „uiterst moeilijk gewetensconflict“? De gebruikelijke conscientiestopper! Een proces voeren over datgene wat alle Herv. Geref. bezig houdt. Een dagvaarding zodanig inkleden, dat verlies vooruit vaststaat. (Want de minderheid kan de meerderheid haar wil niet opdringen). Het proces verliezen, en dan geen verdere voortzet aan de zaak geven. En dan brochures schrijven: „Waar het tegen 't proces tegen de Herv. Kerk om gaat“, en een heileboel protest..... En..... achter de schermen zo hard mogelijk laboreren aan..... de volgende conscientiestopper. Ik heb zeker niet bedoeld, in mijn vorig stuk, uit deze conscientiestoppende brochure, mogelijkheden te distilleren. Toch wijst ook deze brochure de sleutelpositie aan voor iedere Hervormde gemeente, die zich niet zou wensen te onderwerpen aan de K.O. De kerkvoogdij, die de Herv. Gemeente rechtens vertegenwoordigt, heeft juridisch gelegenheid haar positie te laten bepalen. De Kerkvoogdij wint deze procedure ZEKER, en valt daardoor terug op „oud verband“. Wanneer gelijktijdig met de kerkvoogdij, de kerkeraad het offensief opent, krijgt ook de kerkeraad de gelegenheid, om terug te vallen op „oud verband“. Mocht er in den lande een Herv. Gemeente zijn, die dit wenst uit te maken, die wende zich tot ondergetekende. Een staf van Herv. rechtskundigen en professoren in het kerkrecht staat dan deze gemeente ter zijde. Dan zal er een meer steekhoudende dagvaarding worden uitgebracht..... Zou dit het donkere van onze tijd niet zijn, naar de klacht des profeten: „Er is niemand die voor de Waarheid zich in het gericht begeeft.....“?

Mocht er geen enkele gemeente zijn, die zich aan de verwoestende werking der K.O. wenst te onttrekken, dan blijft voor iedere Herv. Geref. het parool HEENGAAAN van kracht. Naar het gebod van Schrift en Belijdenis. Blijven als er verzet geboden wordt, heengaan als alles zich aan de K.O. wil onderwerpen. Wanneer men na 1 jaar nog geen verzet bespeurt, moet worden geconcludeerd, dat allen zich onderwerpen. Laten we hopen, dat vele gemeenten zich thans opgeven om het RECHT in de Herv. Kerk te verdedigen, naar Ledeboers woord: „De Herv. Kerk is van ONS en God zal ons haar op Zijn tijd weergeven“. Die tijd is NU. Als gij, Herv. Geref., de strijd maar aandurft..... Met dank voor plaatsing.

Hoogachtend,
C. COSTERUS, 118, Elkerzee.

Tot zover de Heer Costerus. Zijn artikel geeft ons aanleiding tot enkele opmerkingen. Maar die bewaren we liever tot volgende week.

We ontvingen een brief inzake „Holwerd“: mis-schien opent die een weg tot inzage van de stukken. Op dat punt kunnen we niets anders doen dan nog even afwachten.

K. S.

„De negende man“

De nieuwe lector aan onze Theologische Hogeschool, drs. J. P. Lettinga, heeft verleden week — te laat voor vermelding in het nummer van toen — zijn openingsles gegeven.

De wijze, waarop lectoren hun arbeid beginnen is pluriform, wijl niet aan vaste ordinanties gebonden. Gewoonlijk beslissen de heren dus zelf. En ditmaal bleek de nieuwbencemde voor een openingsles te voelen, binnen het kader der Hogeschool. Er waren enkele genodigden en voorts hoogleraren en lectoren. Er was juist vergadering van curatoren en „Stichting“ geweest: de aanwezigen, die tijd hadden, hebben de kans meteen aangegrepen om hun kennis van het hebreuws op te frissen, dan wel te verkrijgen.

Want ook dit laatste was mogelijk. Een goed lector moet ook goed docent wezen: de heer Lettinga heeft zich als zodanig doen kennen. Hij gaf een expose van de geschiedenis der hebreuws taal en van haar plaats in de „semietische talen“. Het overzicht liep dus over onderscheiden eeuwen. Niettemin is de spreker erin geslaagd, de essentiële overgangen en wendingen zo duidelijk te markeren, dat ook de onkundigen er iets van mee konden nemen. Een zeer interessant detail was, dat de hebreuws taal gegroeid is uit die der voormalige „Kanaanieten“, waarbij spr. herinnerde aan een auteur, die zeide: in de taal der gevloekten (Kanaän) gaf God zijn openbaring.

De president-curator, ds. D. v. Dijk, heeft op zijn vertrouwde geestige manier de heer Lettinga niet alleen hartelijk verwelkomd, maar ook voor zijn heldere en leerzame openingsrede hartelijk bedankt.

Het was een mooi uur; het geeft ons goede moed, dat in het verkeer met de hoogleraren en de andere lectoren onze „negende man“ een goede en nuttige plaats zal innemen, en dat zijn veelomvattende kennis op een maar door weinigen betreden gebied niet alleen aan onze studenten, maar ook aan de docenten ten goede zal komen.

De kerken mogen zich ook in deze noodzakelijke uitbreiding van haar Hogeschool dankbaar verheugen. De studie van het Oude Testament vraagt grote inspanning; we vertrouwen, dat ze door deze benoeming zal worden vergemakkelijkt en geïntensiveerd.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

De duivel onder ons

Uit het Dagboek van Lucifer, door C. Toorn-vliet, Uitgave van La Rivière & Voorhoeve, Zwolle.

Dr H. Bavinck schreef in zijn „De overwinning der ziel“, deze onder ons bekend geworden woorden: „Na de oppermachtige heerschappij van het materialisme in de vorige eeuw heeft allereerst het bevrijdingswoord weerklonken, dat Dr Van Ginneken in zijn Handboek der Nederlandsche Taal als banier voorop draagt: „Psyché nikai, de ziel overwint“.

Maar terecht heeft eens iemand naar aanleiding van deze woorden gezegd: het was niet meer dan een Pyrrhus-overwinning. Hoe verder we deze „eeuw van de overwinnende ziel“ inkomen, hoe meer de juistheid van deze laatste opmerking ons blijkt.

Want, zo min als de „eeuw van het materialisme“ recht gedaan heeft aan het „stoffelijke“, zomin doet deze eeuw recht aan de ziel, om nu, gemakshalve, de onjuiste tegenstelling tussen ziel en stof, maar even vast te houden.

Dat blijkt vooral ook wel uit de geschiedenis der literatuur van de laatste halve eeuw. In de literatuur

rezoneert feller en directer de geest des tijds, dan in enig ander ding en wanneer we zien wat er in de laatste decennia zoal van de pers komt, zal niemand ontkennen, dat de „ziel“ en de „geest“ en de wereld der geesten behoorlijk hun aandeel krijgen, zowel in het proza als in de poëzie. Men wil wel weer geloven in een onzichtbare wereld en aan de „ziel“ haar plaats weer schenken. Ook de duivel aanvaardt men weer en boeken, waarin op charmante en sensationele wijze over deze dingen gehandeld wordt, vinden een ruim afzetgebied.

Amerika heeft dat begrepen en een stroom van dit genre boeken vindt haar weg onder de massa, en bereikt, vertaald, ook West-Europa. „Brieven uit de hel“, niet waar? wie wil die nu niet lezen? En zo komt de „Bijbel“ opnieuw tot de mens dezer eeuw. En de bioscoop wil er niet voor onder doen. Het bijbels motief doet opgeld. Na de roman van „Simson en Delila“ komt nu die van „David en Bathseba“.

Inderdaad: een „Pyrrhus-overwinning“ van de ziel. Het thema is een mode-artikel geworden en dus staat het, maar deze „overwinning“ van de ziel kon wel eens haar totale ondergang betekenen.

Of er nu onzerzijds principiële bezwaren in te brengen zijn tegen de roman met bijbels motief? Ik geloof het niet. Zo min als we Rembrandt op de index geplaatst hebben, zullen we het de romanschrijver kunnen doen, die zich aan het bijbels thema waagt.

„Waagt“ zeggen we en daarmee is gezegd, dat we reserves maken. Het blijft uiterst delicaat en moeilijk, en wie ook maar zich even verleiden laat om het bijbels motief in dienst van zijn pen te stellen, in plaats van zijn pen dienstbaar te maken aan de Schrift, is daarin reeds, wegens profanatie te veroordelen.

We hebben dus voorzichtig te zijn, uiterst voorzichtig, en mogen onszelf wel angstvallig afvragen: waar de grens ligt tussen wat we mogen en dus ook moeten, in deze, en waar de modezucht begint.

Voor deze vraag hebben we ons ook gesteld gezien bij het doorlezen van het hierboven genoemd boek.

De kapt van dit boek dringt ons al tot deze vraagstelling. Knaalrood en hegel en diepzwart, met de staart van de duivel er overheen slingerend.

Het sensatie-spoorwegromannetje verbelert 't niet.

En wat de uitgevers ons komen vertellen over dit boek, maakt het er al niet veel beter op. Lustig maar eens: „Het dagboek van Lucifer geeft ons geen een-tonig relaas, integendeel, in een boeiende stijl laat de schrijver ons de duivel in actie zien. Telkens grijpt hij een nieuw beeld; hij voert ons mee naar het paleis van Satan, legt Lucifer bij een ontmoeting met de aartsengel Michaël een tekening van West-Europa in de mond, beschrijft zijn tactiek om het huwelijk te breken vóór het gesloten is, voert ons van het „Engelandspeel“ naar een verwant „Himmelspeel“ en laat Lucifer zijn dromen dromen, door een kinderkliniek trekken, zijn strijd om de jeugd voeren en op het Damrak in Amsterdam het défilé der mensen beschouwen, en zoveel meer.....“.

De mensen kopen hier dus „waar“ voor hun geld!

We vermoeden zo, dat Dr de Bondt het bij het lezen van dit boek best naar zijn zin gehad zal hebben. Immers hij weet in De Bazuin van enkele weken geleden in een artikel over „Toen en Nu“ te vertellen, dat de jeugd andere idealen heeft, andere maatstaven aanlegt, waarnaar zij de dingen beoordeelt en die jeugd ziet, met name in de grote steden, telkens weer uit naar jonge predikanten, die de taal der jeugd verstaan en spreken. Want, zo vraagt hij, wat hebben de jonge-

ZENDINGSWERK OP BORNEO

We ontvingen van de kerk van Drachten volgend verslag, waaraan we gaarne op haar verzoek plaats verlenen.

Ongeveer een half jaar lang heeft Uw Raad officieel niets vernomen van de arbeid op West Borneo. Dat ligt wel niet daaraan, dat er met betrekking tot dit zendings-terrein niets gebeurde of dat er door Ds Agema niets werd verricht. Integendeel, er is veel gebeurd, maar de dingen ontwikkelden zich op zulk een wijze en in zulk een tempo, dat definitieve mededelingen eerst nu gedaan kunnen worden. We willen beginnen, niet om redenen van belangrijkheid, doch om een goede volgorde te verkrijgen, met het verhaal over wat er aan het thuisfront gebeurd is. In December 1950 vertrok Ds Agema naar West Borneo. Hij nam zijn intrek bij de familie Dr. Hofsteenge te Ngabang. Zoals U zich nog zult kunnen herinneren, ligt deze plaats buiten het afgebakende zendings-terrein. Een woning was op dat terrein evenwel niet beschikbaar en met de bouw daarvan wilden de kerkeraad noch Ds Agema grote haast maken. Het nog geheel mangdelijk terrein moest eerst goed verkend worden opdat zo een goede plaats van definitieve vestiging zou kunnen worden uitgezocht. Daarbij moest Ds Agema eerst over gegevens beschikken, door hemzelf bijeengebracht. IJverig heeft hij zich aan zijn taak gekweten. Een drietal tournees, sommigen van een duur van bijna twee maanden, heeft hij gemaakt. Alle gerief heeft hij zich daarbij ontzegd, maar het resultaat ervan, dat hij in brede rapporten voor de kerkeraad heeft neergelegd, deden ons steeds meer bijzonderheden kennen omtrent terrein en bevolking. Deze verkenningarbeid duurde nog voort toen na een half jaar Mevr. Agema met haar kinderen in Ngabang arriveerde. Als woning werd toen beschikbaar gesteld een gedeelte van de woning van de verpleegsters Bos en Huan, die Dr Hofsteenge assisteren, en ook leden onzer kerken zijn. De kerkeraad wil ook hier zijn dankbaarheid

uitspreken voor de hulp geboden door deze broeders en zusters aan het zendings-gezin.

Reeds heel spoedig na de komst van Mevr. Agema gebeurde er echter iets, dat de kerkeraad van Drachten plaatsje voor een moeilijke keuze. We hadden ons reeds gewend aan de gedachte, dat we voorlopig enige jaren niet meer zouden staan voor voorbereidend werk. Ds Agema zou immers enige tijd nodig hebben voor de bepaling van een plaats voor woningbouw. Daarna zouden we hoogstens te maken krijgen met de wijze van de woningbouw en het vinden van geldmiddelen daarvoor, en dan, dan zou er een tijd van geduldig wachten volgen. Ds Agema zou een Daya-taal moeten leren, naast het Maleisch dat hij reeds goed beheerst en rustig beginnen aan de uitzaaï van het Evangeliezaad. Evenwel, plotseling verandert de gehele situatie door een brief uit Indonesië. Van de Synode-Raad van de Protestantse Kerk komt de mededeling, dat hij onvoorwaardelijk wil overdragen aan de kerk van Drachten het terrein Benkajang-Sinkawang. Naar dit terrein was oorspronkelijk ook de begeerte uitgegaan. Het ligt noordelijk van het terrein waarnaar Ds Agema tenslotte vertrokken was. Een klein gedeelte ervan vormde zelfs het noordelijk deel van dat terrein.

Waarom begeerden we indertijd dat terrein Sinkawang-Benkajang? Dit terrein was o.m. verkend door br. C. C. de Vries, die daarover reeds in 1948 breedvoerig aan de Friese Kerken rapporteerde. Daar bevonden en bevinden zich kleine groepjes verweerde, zeer onkundige „Christenen“ met het Evangelie in aanraking gekomen, zeer vluchtig, door de arbeid van een Amerikaanse vliegende zendeling. Bij enkele groepjes was de insinking zeer groot, bij anderen was er nog enig leven en..... de vraag naar een verkondiger van Gods Woord om hen de Schriften nader uit te leggen. Na het vertrek van de Amerikaanse zendeling, jaren nadien zelfs, ontfermde de Prot. Kerk van Indonesië zich over deze mensen, maar deed er praktisch niets anders dan wat geld sturen voor de

mannen die zich als voorgangers opwierpen. Op ons verzoek zeide de Prot. Kerk ons aanvankelijk toe, dit terrein, waar we dus reeds enig aanknopingspunt zouden vinden, over te dragen. Evenwel, enige tijd vóór de uitzending van Ds Agema kregen we bericht, dat de overdracht niet zou kunnen doorgaan, wanneer de kerk van Drachten niet bereid zou zijn oecumenisch samen te werken met alle andere zendingsinstaties. Bovendien zouden de kerken die mochten ontstaan op het over te dragen terrein, ingevoegd moeten worden in het verband van de (moderne) Prot. kerk van Indonesië. Vanzelfsprekend kon de Kerkeraad hierop om der wille van de waarheid van het Woord onzes Gods niet ingaan; een ander terrein werd gekozen, in dezelfde buurt gelegen, vanaf welk terrein ook contacten bestonden met het terrein Sinkawang-Benkajang. In Juli j.l. kwam echter het bovengenoemde bericht, waarbij de Synode-Raad zich bereid verklaarde het terrein onvoorwaardelijk over te dragen. Geen voorwaarde over de wijze van be-arbeiding werd dus meer gesteld. Zelfs gaan de — overigens geringe — bezittingen, bij gesloten beurzen over. De kerkeraad heeft zich lang op dit voorstel bezonnen. Ds Agema had op het terrein, oostelijk van Ngabang contacten gelegd. Wel niet vele, maar in de meeste kampongs van belang was hij toch eenmaal geweest; in sommige zelfs twee- of driemaal. Toch wogen ons de aanvankelijke begeerte en het heil van die verweerde groepjes „Christenen“ zo zwaar, dat we Ds Agema de vrijheid gaven ook dit terrein grondig te verkennen. Hij is terstond na aankomst van zijn vrouw op reis gegaan en heeft twee maanden lang geworven tussen Benkajang en Sinkawang. Zijn ervaringen sloten zich aan bij die van br. C. C. de Vries. Zijn uiteindelijke advies was dan ook: stel de verwachtingen niet te hoog maar aanvaard toch dit terrein. Bij de Synode-Raad van de Prot. kerk heeft de kerkeraad toen nog de voorwaarde gesteld van de overplaatsing van een Batakse guru, en toen was het wachten op het beslissend bericht van de Prot. Synode-Raad. Deze week is nu dat bericht afge-

ren, als
langen v
alot: „De
geren....
Nu, de
Maar
auteur o
Dat hij
nemen, v
dialoog e
duivelen
aan de h

„Va
Hij kee
— E
Ik s
toe te

Hier n
geschrev

„Gab
soms v
prickel
Vijand
kering
zo'n h
dag to
seerde.

— V
bericht
de hee
slaat c
op aar
Ik h
zou 't l
ik moe
dienen

— V
vangen
uw Me
knijpt
Gabr
nen zij

Wanne
daan he

„Wa
daag: 'o
om eer
Ze had

Nogee
of een d
Maar
gecharg
De en
ons te li
zame er
een gesj
brengt
die van
een ver
elkaar
smadelij
er in Jt

De m
wereldse
zijn Mef
te, waar
hij doet
Mefisto!

komen e
het geb
Aan Ds
naar Sin
nemen, c
de Batal
de oplos
hulsvesti
kele gro
pongs w
genverbi
vanuit
schijnlijk
voor eer
de buurt
is het
wel 35 l
dinelect.

Dat di
als ge w
dezelfde
zegen de
Wat h
eerste ja
gehad. Z
Maar v
vang. (I
type vi
over ter
hoofdza
als geze
begeeft
de reis.
spoedig
berg) a
Dan wo
voet gau
alleen d

ijds, dan in
it er in de
al niemand
de wereld
n, zowel in
er geloven
haar plaats
men weer
lonale wijze
n een ruim

stroom van
e massa, en
even uit de
En zo komt
euw. En de
bijbels mo-
son en Deli-
a".

van de ziel.
en dus staat
zielkon wel
in te bren-
f? Ik geloof
de index ge-
hrijver kun-
waagt.
egd, dat we
at en moei-
laat om het
stellen, in-
ken aan de
atie te ver-

iterst voor-
ig afvragen:
en dus ook
egint.
esteld gezien
emd boek.
deze vraag-
art, met de
end.

etert "niet.
llen over dit
Luister maar
ns geen een-
stijl laat de
elkens grijpt
ar het paleis
ting met de
st-Europa in
huwelijk te
n het „Engel-
piel" en laat
kinderkliniek
op het Dam-
beschouwen,

or hun geld!
bij het lezen
hebben. Im-
eken geleden
tellen, dat de
staven aan-
en die jeugd
tens weer uit
rugd verstaan
ben de jonge-

ren, als zij hun taal niet horen, en als niet hun be-
langen worden behartigd. Daarom roept hij aan het
slot: „Dominees, kent en spreekt de taal van de jon-
geren.....".

Nu, dat wordt dan in dit boek gedaan.
Maar nu blijft de vraag: kent en spreekt hier de
auteur ook nog de taal van de Bijbel?

Dat hij de taal der jongeren spreekt willen we aan-
nemen, wanneer hij b.v. de Vorst Lucifer de volgende
dialoog doet houden met de engel Gabriël, nadat het
duivelenheer, weer een zieltje had moeten prijsgeven
aan de hemel:

„Vanmorgen kwam ik Gabriël tegen in Den Haag.
Hij keek met een spottende lach.

— En, hoe was de oude vorst gisteren gestemd?
Ik stond op het punt hem met een vloek de rug
toe te keren.....".

Hier nog een specimen van de toon waarin dit boek
geschreven werd:

„Gabriël, de engel — onze oud-collega — kan me
soms verschrikkelijk irriteren. Zijn rechtzinnig gezicht
prikkelde me tot op de laatste zenuw. Vooral als de
Vijand weer eens een slachtoffer gestrikt heeft — be-
kering noemen de dominees op aarde dat — kan hij
zo'n hantain lachje op z'n snuit hebben, zoals vanmid-
dag toen ik hem halverwege Antwerpen—Brussel pas-
seerde. Hij hield mij staande en zei:

— Vorst Lucifer, hebt U onder de laatste nieuws-
berichten ook gehoord, dat één van uw sterke figuren,
de heer V., onze Meester is toegevalen? Hij is enthousiast
christen geworden en een sieraad voor de kerk
op aarde.....

Ik had niet veel zin om nu met hem te spreken en
zou 't liefst met 'n knalwoord zijn verder gegaan. Maar
ik moest hem voor mijn fatsoen wel even van antwoord
dienen en zei:

— Vorst Gabriël, het is niet moeilijk om iemand te
vangen, maar hem te behouden, dat is de zaak. En dan,
uw Meester wil altijd 100 pct., maar onze vijfde colonne
knijpt er heel wat af!

Gabriël lachte spottend en zei zo iets van: „die bin-
nen zijn, zijn binnen.....".

Wanneer een stel duivels zijn taak niet goed ge-
daan heeft, dan begint hoofdstuk VII als volgt:

„Wat heeft vorst Satanas zich nijdig gemaakt van-
daag. Tien duivels zijn bij hem op het matje geroepen
om een gevoelige schrobbering in ontvangst te nemen.
Ze hadden het er dan ook naar gemaakt!"

Nog eens: dat is misschien taal die de „jongeren",
of een deel ervan, verstaan.

Maar ook nogmaals de vraag: is deze would-be en
gechargeerde taal ook de taal der Schriften?

De enige plaats — hoe weinig wenst het Woord
ons te laten weten over de verhouding tussen gehoor-
zame en gevallen engelen! — waar de Schrift ons
een gesprek tussen Michaël en de duivel mededeelt,
brengt ons toch wel in een heel andere wereld, dan
die van twee elkander beconcurrerende agenten van
een verzekeringsmaatschappij, die steeds bezig zijn
elkaar cliënten af te snoepen. Michaël durfde geen
smadelijk oordeel uitbrengen tegen de duivel, staat
er in Judas.

De auteur van dit boek brengt ons in het puur
wereldse klimaat van de Mefisto-romantiek, waarbij
zijn Mefisto-figuur nog niet eens oprijst tot de hoog-
te, waartoe Goethe deze in zijn Faust bracht, maar
hij doet ons veeleer denken aan de vele middeleeuwse
Mefisto's of duiveltjes, die toch eigenlijk niet serieus

genomen en voorgesteld werden als zwarte wezentjes,
die God maar een beetje liet spelen met de zielen der
mensen, tamelijk onschuldig en meestal met een
happy end.

Daar komt in de tweede plaats bij, dat dit „dag-
boek van Lucifer" ons naar de wereld van het dua-
lisme voert. God trekt aan de zieltjes, maar satan
doet het ook. En nu komt het er maar op aan, wie
het tenslotte winnen zal. Wint satan, dan laat Lucifer
op onmiskenbare wijze zijn Schadenfreude aan Ga-
briël of Michaël blijken, en wint God, dan gnuift
Gabriël tegen Lucifer.

Ook dat is wel een brok middeleeuwse romantiek
en epiek, maar het is geen Schriftuurlijke didactiek.

In de derde plaats komt daar nog een ernstig be-
zwaar bij. In het schema, dat de auteur ons hier voor-
houdt, is er eigenlijk geen plaats meer voor de mense-
lijke verantwoordelijkheid. Men krijgt uit de gesprek-

Psalm 8: 6—10

Vertaling N.B.G.

Toch hebt Gij bijna goddelijk hem geschapen,
Ge omkranst met eer en luister hem de slapen,
Gij, die hem over alles heersen doet,
legt uwer handen werken aan zijn voet:

de wilde dieren, schaap en rund tezamen —
hij is hun heer en noemt ze elk bij name,
de vogels, al wat in het water huist
en 't geen de paden van de zee doorkruist.

Hoe heerlijk is uw naam, hoe groot uw ere
op gans de aarde, HERE, onze Here.
Gij, die met licht en heerlijkheid gekroond
uw majesteit ons aan den hemel toont.

A. v. B.

ken en de verhalen van dit dagboek de indruk, dat
de mensen schaakstukken zijn op het bord, dat tussen
God en satan in staat. Letterlijk alles wat er in deze
boze wereld rondom ons en in ons gebeurt, heeft
plaats onder de auspiciën van satan of één zijner
trawanten.

Het is de duivel, die de gemeente bij bekende liede-
ren het gezang gedachteloos doet daveren, als „het
geloei van de stieren van Bazan". Hier moeten alle
demonen actief zijn. Ze moeten de kerkmensen uit zijn
humeur laten zijn, omdat hij te laat opstond en toen
niet — „of de duivel er mee spotte" — het boorde-
knoopje brak.....

Zo wordt de mens gedemoraliseerd tot een tragische
figuur, een pion op het grote schaakbord. Maar Gods
Woord spreekt ons van drie machten, die ons tegen-
staan: ook de wereld en eigen vlees spreken hun
woordje mee, en de Schrift wil, dat we die dingen
een beetje uit elkaar zullen houden. Wat God verenigt
moeten wij niet scheiden, maar wat God scheiden wil,
moeten wij niet onder één noemer gaan brengen. We
moeten oppassen, dat de duivel geen bliksemafleider
voor ons gaat worden.

Nu zouden we kunnen vragen: is, als het er nu op
aankomt, dit nu allemaal zo heel erg? Is de bedoe-

ling van de auteur niet evident? Wil hij zijn lezers
niet eens op een bijzonder duidelijke manier, in de
„taal van deze tijd" zou Dr de Bondt zeggen, laten
zien, hoe sterk de macht en geraffineerd de list van
de boze is, die toch immers — en dat is ook Schrift-
uurlijk — rondgaat als een briesende leeuw, zoek-
kende wie hij zou kunnen verslinden?

Toch vinden we deze mistekening van de invloed
en macht van satan wel erg. Want men kan nooit on-
schriftuurlijk over satan en tegelijk toch Schriftuur-
lijk blijven denken over Christus en Zijn werk voor
en in ons.

Het dualistisch schema, waarin de strijd tussen God
en satan verworden wordt, schakelt eenvoudig het
rechtsprincipe uit, om alleen uit te gaan van het
machtsbeginsel.

En zo is het toch niet.
Het blijft vóór alles een rechtskwestie. Satan heeft
geen eigen gezag of autoriteit, hij staat in de knechts-
gestalte.

En dat maar niet uit óvermacht, maar eenvoudig
omdat God Souverein Schepper is en satan een schep-
sel van Zijn hand. Daar verandert de val der engelen
niets aan.

En wanneer de Christus satan als een bliksem uit
de hemel ziet vallen, is dat ook al weer niet slechts
een machtsdaad, maar een rechtshandeling.

En tenslotte: niet slechts is bij een onschriftuur-
lijk spreken over satan, een Schriftuurlijk spreken
over Christus onmogelijk, maar even onmogelijk is
het, om zó nog Schriftuurlijk te spreken over de Kerk.

Dat bewijst deze auteur op pagina 127 van zijn
boek. Ook daar wordt alles herleid tot een machts-
kwestie. Hij laat de duivel zeggen:

„Wij moeten tegenstellingen scheppen bij mensen,
die hetzelfde geloven, maar die 't iets anders zeggen
en andere accenten leggen; zo komen er barsten in de
kerk, die tot scheuren kunnen leiden.

Wij moeten er wel op letten, dat ze niet met elkaar
spreken! Het gesprek, dat door het gebed dooraderd
wordt en dat zich beweegt rondom de open Bijbel, kan
er o zo gemakkelijk toe leiden, dat ze elkaar vinden.
Veel beter is het elkaar vanuit de verte met scherp
te beschieten, tot groot vermaak onzer demonen en tot
stichting der buitenkerkelijken.....".

Op deze plaats bewijst de auteur, hoe ver hij er
van afstaat iets van het werkelijke „Dagboek van
Lucifer" te weten. Want van „samensprekingen", ook
van dezulke die met vrome woorden worden opgezet,
is de demonenwereld heus niet bang, mits maar één
ding geëlimineerd blijve: de rechtsbasis waarop die
samenspreking moet plaats hebben.

Ook hier heeft de auteur zich laten verleiden alles
te bezien van uit de gezichtshoek van het machts-
element. Niet waar? Een grote eenheid, volstrekt geen
veranippering, dat is het waar satan bang voor is.
Maar de Schrift zegt, dat satan dáárom lacht.

Straks krijgt hij zelfs de hele wereldeenheden in zijn
macht, met wat zich als kerk aandient inclusief. Maar
waarop hij zich zal te pletter stoten, dat is op het
RECHT dat Godes blijft.

En dat woord staat in het dagboek van Lucifer
met rood-kapitalen geschreven en hij siddert er voor,
maar de auteur van „De duivel onder ons", die dit
dagboek heeft willen kopiëren, heeft juist dát woord
nergens zien staan.

R. v. R.

*

a. Op ons ver-
toe, dit ter-
punt zouden
d vóór de uit-
d, dat de over-
der kerk van
samen te wer-
lovendien zou-
it over te dra-
verband van
anzelfsprekend
n de waarheid
een ander ter-
en, vanaf welk
terrein Sinka-
het bovenges-
bereld ver-
dragen. Geen
werd dus meer
— bezittingen
heeft zich lang
op het terrein.
Wel niet vele,
g was hij toch
of driemaal.
te en het heil
zo zwaar, dat
terrein grondig
van zijn vrouw
ang geworven
varingen sloten
zijn uiteindelijk
niet te hoog
node-Raad van
de voorwaarde
takse guru, en
bericht van de
t bericht afge-

komen en geheel naar onze wens. Met 1 Januari wordt
het gebied tussen Benkajang-Sinkawang overgenomen.
Aan Ds Agema is telegrafisch opdracht gegeven zich
naar Sinkawang te begeven om daar de woning over te
nemen, die nu nog bewoond wordt door de bovengenoem-
de Batakse guru. Hiermede heeft de Here ons dan ook
de oplossing gegeven voor het buitengewoon moeilijke
huisvestingsprobleem. Ook het terrein zelf heeft en-
kele grote voordelen. In de eerste plaats liggen de kam-
pongs wel her en der verspreid, zonder behoorlijke we-
genverbinding net als op het oude terrein, maar men kan
vanuit Sinkawang en vanuit Benkajang (hoogstwaars-
chijnlijk de toekomstige woonplaats van de zending
voor een latere tijd) langs de hoofdweg toch spoedig in
de buurt van zo'n kampong komen. In de tweede plaats
is het zo mooi, dat tussen Benkajang en Sinkawang
wel 35 kampongs dezelfde taal spreken, het z.g. Larah-
dialekt.

Dat dit voor Ds Agema iets moois is, zult ge verstaan
als ge weet, dat in vele gevallen 5—10 kampongs slechts
dezelfde taal hebben. Zo leeft dan bij ons de bede: Here,
zeggen deze arbeid!

Wat het werk op Borneo betreft: Ds Agema heeft het
eerste jaar bijna achter de rug. Hij heeft een zwaar jaar
gehad. Zelf spreekt hij daarover ook niet slechts eenmaal.
Maar wij lezen het uit rapporten van respectabele om-
vang. (In het geheel hebben we rond 100 blz. dicht ge-
type vellen van hem ontvangen met allerlei gegevens
over terrein, volk en werk). Zijn werkindeling ziet er in
hoofdzaak als volgt uit: Hij begint een tournee, die, zo-
als gezegd, tussen de 6 en de 8 weken duurt. Per fiets
begeeft hij zich zo ver als dat gaat naar het doel van
de reis. Erg ver is dat meestal niet. De fiets moet al
spoedig in een toko of een pasangrahan (winkel of her-
berg) achtergelaten worden, ergens aan de hoofdweg.
Dan wordt de bagage op de (eigen) rug geladen en te
voet gaat de tocht verder langs allerlei paadjes, waarop
alleen de ervaring je doet gaan (ze hebben de breedte

van een menselijke voet!). Verdwalen heeft 50 pct. kans
alleen best, en aankomen aan het doel ook 50 pct. In een
kampong wordt het dorpshef opgezocht. En dan maar
praten, praten. Een moeilijke bezigheid. Het Maleis is
bij vele Daya's ook al Frans. En Ds Agema moet zich
dus behelpen met dat Maleis en de weinige woorden uit
de Daya-dialecten die hij door horen op opschriften ge-
leerd heeft. Het gesprek duurt tot diep in de nacht. En
dan slapen, gewoon op de vloer van de kampong met al
z'n sploten en tochtretten. En dan de volgende dag weer
verder. Meestal regent het. Borneo is een zeer regen-
achtig eiland. En dan bij aankomst in een volgende
kampong precies hetzelfde. Vermoedelijk werk. Studie van
de taal, bijhouden van de aantekeningen en vooral de
persoonlijke bijbelstudie geschieden onderweg; zittende
in het oerwoud treffen de Daya's dan Ds Agema aan.
Meestal is de ontvangst hartelijk, maar de rapporten in
dagboekvorm geschreven gewagen ook van onverachtelijke
tot zeer vijandige bejegening. Alhoewel Ds Agema zijn
verhalen argeloos neerschrijft, niet altijd doordrongen
naar het ons toespijnt van het gevaar dat dreigt en
door de Here gezegd met een grote geloofsmoed, krijgt
de kerkeraad de indruk, dat het leven van de zending
reeds meermalen bedreigd is geworden in het Indië van
heden.

God, die de menskenkarakters vormt, heeft hem ge-
lukkig begiftigd met een zeldzame evenwichtigheid en
koelbloedigheid die reeds hier op te merken waren, en
die, gedragen door het geloofsvertrouwen, hem maken tot
de taal, waarvoor wij de Here danken dat Hij hem
ons gegeven heeft. Ook lichamelijk is God hem nabij
gewest. Hij heeft het ongezonde klimaat en het harde,
zwerfende leven kunnen verdragen, zonder ooit een klacht
te laten horen en schrijft zelf, dat de Here hem een won-
derlijke frisheid en uithoudingsvermogen heeft geschon-
ken tot dusver en dit terwijl hij hoofdzakelijk mee-eet
wat de bevolking eet, en gemiddeld ook niet meer krijgt
dan deze mensen, gedurende de tijd van de tournee. Bij-

zondere volharding in de trouw is er ook nodig, wanneer
hij op tournee mensen ontmoet die Baptistisch zending-
drijven, of ook Roomse missionarissen. De kerkeraad ver-
beugt zich over de houding die Ds Agema in zulke ge-
vallen aanneemt. Dat is in een land waar men slechts
zeer zelden een blanke ontmoet, een moeilijke zaak, maar
God geeft hem getrouwheid om ook dan de afgelegde
belijdenis trouw te blijven, al koet hem dat smaad en
hoon, soms zelfs van de kant van hen, van wie hij anders
mocht verwachten.

Keert Ds Agema van zijn tournee terug, dan blijft hij
meestal ongeveer 3 weken te Ngabang. In die weken
precht hij één keer per Zondag voor de daar wonende
broeders en zusters (de andere dienst leest hij een preek
van een van onze predikanten, om zelf niet te veel tijd
voor zijn eigenlijke arbeid te verliezen). Verder bekwaamt
hij zich dan in de taal, door uitwerking en opneming van
het geschrevene en typt een rapport voor de kerkeraad
in Drachten en dan vangt een nieuwe reis aan! God
geve zijn zegen over deze moeizame arbeid. Gelukkig
mogen we ook over zijn vrouw en kinderen het goede
horen. Mevr. Agema zal trouwens wel blij zijn wanneer
ze straks haar eigen huishouding mag opbouwen, voor-
lopig in Sinkawang. De drie kleintjes pasten zich won-
derwel aan aan het nieuwe land. Dat de Here hen allen
moge sparen.

Voor de kerken, die niet met ons samenwerken, is dit
het laatste verslag van de arbeid. Wij prijzen ons geluk-
kig, dat hoogstwaarschijnlijk in een zendingsblad, gezam-
menlijk uit te geven door de zendende Kerken door het
gehele land, U toch ook in vervolg zult kunnen volgen,
wat de Here doet en laat doen op West-Borneo. Een ver-
zoek moge de Kerkeraad trouwens toch aan al de Ker-
keraden doen: Wilt ook de zending op West-Borneo ge-
durig gedenken voor Gods aangezicht in de ambtelijke
voorbode. De Here zegene al de gemeenten, ook in het-
geen ze, tot vervulling van de opdracht in het zending-
bevel gegeven, behoeven.